

ДЖОН ТЪПДАЙК КАК ЕДНОВРЕМЕННО ДА ОБИЧАМЕ АМЕРИКА И ДА Я НАПУСНЕМ

Превод от английски: Кръстан Дянков, 1985

chitanka.info

Пристигате в някой град към три, след като сте се носили по пътищата от седем, навлизате в главната улица, която същевременно е и шосе Еди-кое-си, и хвърляте ези-тура в кой мотел ви се ще да отседнете. Съпругата ви предпочита нещо по-дискретно и по-далеч от центъра, само не бунгала; децата гласуват за басейн (нещо съществено), цветна телевизия (при наличност) и електронен бейзбол (за убиване на времето). Давате гласа си за мнозинството, паркирате и пристъпвате към администрацията. Нозете ви свръхестествено се изправят, след като толкова време сте седели зад волана. Надписът, залепен на вратата, обяснява, че собственици са „Плъмърови“, значи дамата зад писалището е мисис Плъмър. Около петдесет и пет годишна, стегнати сребърни букли с червеникави следи, лице майчинско, ако не се смятат яркостта на червилото и острият поглед, който ви оглежда. За половин секунда тя ви аутопсира: женен мъж, нищо опасно. Милата, несклоняема, умна, стара, бързлива мисис Плъмър. Подавате пластмасовата си кредитна карта. Наблюдавате какво прави с нея; точно с тези жестове са свивали цигарите си едно време. Поемате безценните ключове, прикачени за ромбоидна пластмасова висулка. Разсъждавате за работата на мотелиерите: продават онова, което не се купува — почивка на изтощените, благословия на незаконните, пространство на живите. Осигуряват телевизия и телефон като нишки, които ни свързват с недействителните светове зад нас и пред нас. Подслон, най-древната стока.

Развързвате саковете от покрива на автомобила. От това, че се движат, нозете ви все още се чувствуват свръхестествено. Децата спазват традицията, без да се бавят: за три минути влизат в стаята си, излизат и се озовават в басейна. Следвате ги със средновъзрастово темпо, внимавайки да не разбъркате куфарите при ваденето на банските костюми. В един миг заголена, жена ви изглежда страхотно, но твърди, че от всички тия километри сега я боли глава.

Изчаквате децата да се отегчат от писък и плисък. Отвън басейнът изглежда прозрачен. Потъвате в слънчевите лъчи. Вслушвате се в града. За него преди не сте чували нищо — това е много съществено. Иначе ще имате определени очаквания и някакъв план. То не означава, че градът трябва да е малък. Америка крие грандиозни неща. Хиляди залутани души, с които се докосващ толкова, колкото с

отделните камъни по лунната повърхност. Да кажем, че градът е в Калифорния, откъм сухата страна на Сиера; въпреки това той спокойно може да бъде и в Айова, Кентъки или Кънектикът. Появил се е от нищото. Ослушвате се. Вълничките в басейна заливат плочките на бордюра. Тътенът на движението по шосе Еди-кое-си не ви отминава — то пее, въздиша, носи се, мъкне множеството, тече като река. Някъде по-наблизо автомобилни гуми хрускат чакъла и приближават. Поглеждате. От един очукан зелен фолксваген с някакво трогателно неудоволствие се измъкват две дългокоси деца с джинси на кръпки и отрупани със значки дрехи, бледни, едва ли по-големи от вашите собствени, и се запътват към администрацията. Далеч някъде се тръшва врата. Оттеглящи се гуми, които хрускат чакъла все по-тихо и по-тихо. От обратната посока издрънчава колата от пералнята. И над всичко това, похлупило ви като прозрачен купол, едно неразгадаемо жужене, сякаш пчели под стряхата, или пък непрестанното възбудено и гърлено тремоло на новоизлюпени птичета в хралупа, очакващи да ги нахранят.

Завива сирена.

Първом е отдалечена, после приближава, наново се отдалечава, не така пронизителна. Този вопъл на нещастieto прорязва следобеда като пукнатина в кристал. Злополука тук? Пътно произшествие, което — ако бяхте бързали повече — можеше да стане и с вас. Или инфаркт високо в планината? Отпускате се. Оставяте слънцето да изсуши водните капки по гърдите ви. Представете си един престарял калифорниец с изгоряла бяла брада и недружелюбните очи на планинска коза, чийто цял живот от рождение е бил размит на тази надморска височина, потопен в този пейзаж и в това селище, допреди час незнаен, а утре вече никога не съществувал — представете си го мъртъв, в един заслепен от кръвта миг животът му изтръгнат от гърдите като корен от буца пръст. И странно, мисълта ви тревожи точно толкова, колкото и гърголещият бяс на уличното движение, колкото животинското гмуркане на дечурлигата, върнали телата си в басейна, колкото ясният глас в далечината, който, от време на време, само той знаещ защо, монотонно брои числа в нещо като мегафон, в някаква усилователна уредба: „Петнайсет... двайсет...“ Дали има нещо общо с нещастния случай? Или може би въздушна тревога? Гласът заглъхва, става част от спокойствието. Проблейват нови сирени и

между мотела и мексиканския ресторант отвъд шосе Еди-кое-си безшумно се наместват една черна полицейска кола и квадратен бял камион със сини сигнални мигачи.

Оттатък червените керемиди на ресторанта се протяга светлокафява долина. Зад нея се вижда немного висока планинска верига — сива, но многолико сива, в безкрай оттенъци: пепеляво, графитно, мукавено, котешко, лавандулово. Такава красота те кара да се разплачеш. Ако сме кристали, ще зазвъним. Усиленият глас продължава: „Двайсет... трийсет...“ Децата започват да се препират. Стига толкова слънце. Време е да се разузнае положението.

Съпругата заявява, че е по-добре с главоболието, на ще остане в стаята да си удари един шампоан. Следва разходка на женения мъж с децата от паркинга към главната улица. Жегата от плочника се разстила около пищялките. Високопланинското слънце остро обагрят тънък варак от великолепието оранжевите реклами на „Рексал“, червените стрелки на паркинг-автоматите, розовите шорти на момичетата, чиито загорели гърбове деликатно се кръстосват от връвчиците на миниатюрни сутиени, останалите от войската зелени ризи, нахлузени и от свръхмускулести младежи, и от примигващи прегънати старчета. Тези местни хора плуват в своята стихия. Обичат ги, защото са тук. И за какво друго да ги обичат? Те се просмукват през вас. И за да добиете отново плът, влизате в магазин и купувате нещо. Откривате, че градът предлага пощенски картички с изгледи от себе си. Той се е осъзнал, станал е комерсиален, предприемчив. Пълен е с магазини за спортни стоки, тези истински оръжейни складове в битката срещу природата — въдици, щеки, ловни пушки, сгъваеми салове, палатки, раници, изсушени чрез дълбоко замразяване плодове в алуминиеви опаковки, маскарадно оперение на изкуствени рибарски мухи в пластмасови капсули, ракети за тенис, тенис-фланели и топки за тенис с шоколадов цвят. Момчетата са във възторг, на момичетата им е скучно. Купувате пет пощенски картички, малко изсушени круши за утрешното пътешествие през пустинята и излизате. На нажежения паваж сандалите на по-малката ви дъщеря се разпадат. Молила ви е за нови всеки ден. Косицата ѝ е още мокра от басейна в мотела. Завеждате я в магазин за обувки. Продавачът тържествено я поставя да седне и мери крака ѝ. Учудвате се как ръката му се унижава да докосне мръсното голо краче на чуждото дете. Уви! Тя не харесва това, което ѝ

е по мярка, а онова, което харесва, го няма в нейната мярка. Изразявате съжаление и си тръгвате. Пресичайки опасната магистрала, хващате я за ръка — сега сте по-нежен, след като сте видели нелепостта на другите. От другата страна на улицата, на малък площад, чиято безличност се вижда от последователните разширения на платното, вместо паметник стои стар фургон с чергило. Мислите си за онези отдавна мъртви неизвестни, онези упорити ята от същински ангели, които са дръзнали да прекосят тази нечовешки величествена земя без шосета, без климатични инсталации, дори без (един поглед отдолу ще потвърди) амортизьори, подхвърляни и скърцащи на всеки инч, за да се озоват тук и да създадат този град, в който фургонът се е превърнал в (откривате с едно надзърване вътре) яма за празни кутии от бира „Полярна мечка“, диетична пепси-кола и сок „Планинска роса“.

Америка е един грандиозен заговор, чиято цел е да ви направи щастливи.

Може и друго: да се качите на колата пред мотела и да тръгнете из страничните улици — дървена църква, тухлено първоначално училище с баскетболни пикети върху едно асфалтово езерце, къщите на разстояние една от друга, в правоъгълни дворове и твърде чисти на вид. В тукашния високопланински въздух има нещо стерилизиращо. Тревните площи изглеждат напоени като игрище за голф. Живописно контрастират с пространствата занемарени, изгорели до сено ливади. Със своите праволинейни, колебливо светнали фасади къщите се мъчат нещо да ви кажат — дума, която чакате с нетърпение: няма да се спрете цял живот, додето най-сетне не я чуете. Но децата скучаят и се примолват да се връщат „у дома“. Дом тук е мотелът.

От миенето косата на жена ви е бухнала, уханна. Басейнът е вече изоставен и ви се струва леден. От планината са се плъзнали сенките на вечерта. По цял свят слънцето залязва на запад. Сивата верига на изток, напомняща сложно извита кост, се грее на светлината. Къде ще ядем? Обсъждате въпроса. Децата настояват за някое чисто място, където набързо ще хапнат по едно кюфте в хлебче, където масите са пресовани от формика, а измитите неутрални витрини следят потока на уличното движение, който здраво ги свързва с бъдещето. Вие и жена ви искате нещо по-уютно, с местна атмосфера и да има алкохол. Вероятно надделяват децата, настанявате се там и замислен гледате през витрината. Това е то Америка: едно царство на кюфтетата в

хлебче, една-единствена кухня под божие то небе, неделима, с туршия и пържени картофи за всички. Без тъмни очила всичко, което виждате през измитите стъкла, е като измито с белина. Те са били на очите ви през целия ден и са придавали на пейзажа, през който се е движил автомобилът, неестествения блясък на пощенска картичка, синьото небе е било боядисано в кобалт, а пурпурните плата и оранжевите скали сякаш са били оцветени с пастел от художник, който боязливо продава лошите си портрети на селски панаир.

А може би сте убедили дечурлигата да влезете в мексиканския ресторант и додето те се борят на светлината на свещите със своите подлюпени и натъпкани с кайма палачинки, вие отпивате своя коктейл „Маргарита“ с полепена сол по ръба на чашата и си мислите: Това е Америка — поглъщаме всичко, и енчилада, и пица, и пържени макарони, и кисело зеле, защото ние сме това, което ядем, ние сме това, което кажем, че сме. Когато японецът каже „японец“, той се обвързва с един дребен и определен расов факт, докато ние, когато казваме „американец“, имаме предвид не факт, а акт — една стихия, линии върху една географска карта, думи на хартия, едно очертание, което ще може да се изпълни със съдържание едва след много поколения и векове. И ето, келнерката, която донася сиропите и сметката, като че потвърждава вашите размишления — тя е красива, млада, изтръгната от корена си, представителка на онази порода, създадена в нашата пустош между двата океански бряга, костите ѝ са расли от лека храна, плодовитостта ѝ е била затворена в кутийката с противозачатъчни хапчета, речта ѝ приятно не предполага нищо, а кожата ѝ е мургава като на индианка, само дето очите ѝ са сини, а косата ѝ — слънчеворуса и падаща на гърба като вечното падение на Ева.

Внимавайте, когато пресичате магистралата!

На паркинга пред мотела преди още да стигнете анонимността на стаята си, пътят ви се кръстосва с мисис Плъмър, която бърза от автомобила си към администрацията със сноп вестници в ръка. Тя ви се усмихва. Това леко разваля нещата. Значи ви знае. И вие я знаете. И щом с анонимността е свършено, трябва да се начертае нов план. Първо: сън. После, рано сутринта, когато движението е още рехаво, а слънцето от изток не припича, на път!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.